

22 jaar heeft Hubert Decramer VLARIO geleid en, samen met vele anderen, er het overlegplatform van de sector van gemaakt.

Het is uniek dat alle actoren in de sector (opdrachtgevers, regelgevers, rioolbeheerders, ingenieursbureaus, aannemers, producenten, ...) samen overleggen en standpunten formuleren in de werkgroepen; samen instrumenten ontwikkelen die voor iedereen bruikbaar zijn. Denk bvb. aan de materialenmatrix, rioolrenovatie catalogus, de katern “afkoppelen bufferen infiltreren”, typebestekken, waterwegwijzer voor architecten en ga zo maar door. Het is dan ook gepast Hubert te bedanken voor zijn inzet, wat we ook al op de VLARIO-dag deden.

Mij heeft men de opdracht gegeven VLARIO verder uit te bouwen tot een kenniscentrum ter ondersteuning van het overlegplatform. Daartoe moeten eerst de kennisnoden gedetecteerd worden, dan de ontbrekende kennis verworven worden en tenslotte ter beschikking gesteld van de leden. Dat zal ik niet alleen doen. Kennisnoden worden gedetecteerd binnen de werkgroepen, in de adviesraad of aangebracht door leden ter gelegenheid van studiedagen, bevragingen, of gewoon door een e-mail te sturen. De adviesraad zal adviseren over de prioriteit van de onderwerpen en de beste manier om de ontbrekende kennis te verwerven: dat begint met de kennis aan te boren die potentieel aanwezig is in de werkgroepen, in onderzoeksinstellingen (WTGB, OCW, universiteiten) of in het buitenland (RIONED, IKT, DWA, ...). Zonodig wordt eigen onderzoek opgestart door

deelname aan Europese projecten (vb. INNERS.eu), of uitbesteed aan derden (industrie of universiteiten). De baan kan geëffend worden en onderzoek geïnitieerd via masterproeven die, afgezien van de eigen begeleiding in de hogeschool/ universiteit, begeleid worden door een of meerdere leden van een werkgroep of de adviesraad.

Voor de verspreiding van de kennis is onze website het uitverkoren instrument. We zullen er werk van maken om die nog toegankelijker en gebruiksvriendelijker te maken. Ook via de opleidingen, studiedagen en publicaties op papier wordt kennis verspreid.

De enige assets die VLARIO heeft zijn “kennis” en “voluntaristische inzet” van de leden. Het is dan ook duidelijk dat de werkgroepen de kern van onze activiteit uitmaken. Graag wil ik u uitnodigen deel te nemen aan de activiteiten van de werkgroepen, hetzij door een probleem aan te dragen, hetzij door mee te werken aan het vinden van oplossingen. Om dit te faciliteren zullen de onderwerpen die in de verschillende werkgroepen aan de orde (zullen) komen aangekondigd worden via de website.

Samen met u zullen we VLARIO verder incontournable maken in de rioleringssector. Onze troeven zijn kwaliteit, objectiviteit en onafhankelijkheid.

Jean Berlamont
14.04.2014

DE VERNIEUWDE KATERN HEMELWATER VAN VLARIO IS BESCHIKBAAR

We hebben intussen al aan den lijve mogen ondervinden dat de winters natter worden en de zomers droger. Ook worden de zomeronweders heviger en moet er capaciteit worden gezocht en gevonden in ons rioleringsstelsel om dit allemaal te verwerken.

Qua regelgeving wordt deze thematiek op de voet gevolgd en bijgestuurd om zoveel mogelijk adaptieve maatregelen te hebben (verordening hemelwater, Vlarem II, code van goede praktijk). De KATERN HEMELWATER biedt voor het omgaan met hemelwater op privé- en openbaar domein de nodige technische informatie aan, zowel op het vlak van de soorten systemen als op het vlak van dimensionering, met verwijzing naar de verschillende wetgevingen.

Een gedrukte versie van de KATERN HEMELWATER kan besteld worden via www.vlario.be/dossier/hemelwater voor de prijs van 49 EUR (excl. BTW) per 5 exemplaren of u kan de KATERN HEMELWATER online raadplegen via het ledengedeelte.

OPLEIDING VERVOLMAKING KEURDERS

Ook de keurders werden uitgenodigd op de VLARIO-dag voor een opleiding vervolmaking en hadden daarnaast de mogelijkheid om de rioleringsbeurs te bezoeken.

De nieuwe verordening hemelwater en aansprakelijkheid van keurders werd toegelicht. De keurders kregen verder ook een uitgebreide toelichting van het vernieuwde keuringsformulier en aandachtspunten. Door deze voortdurende bijscholing en doorgedreven uniformisering blijft VLARIO de kwaliteit van de keuringen waarborgen.

DE FINANCIËLE UITDAGINGEN VOOR DE GEMEENTEN INZAKE RIOLERING

**ANNE-LEEN ERAUW, SENIOR ANALYST PUBLIC
FINANCE - BELFIUS RESEARCH**

De gemeenten staan voor de uitdaging om hun rioleringsnetwerk verder uit te bouwen in het buitengebied. Daarvoor zouden volgens schattingen van de VMM in totaal investeringen nodig zijn van 6,4 tot 8,2 miljard euro aan wegenwerken en rioleringswerken.

Welke cijfers vinden we terug in de gemeenterekeningen 2009-2012 en op de gemeentelijke meerjarenplannen voor 2014-2019?

Twee gemeenten op drie hebben hun rioolbeheer deels of volledig aan een rioolbeheerder uitbesteed, waardoor de werkelijke investeringscijfers op basis van alleen gemeentelijke rioleringsinvesteringen sterk onderschat zijn (bedragen tussen 100 en 140 miljoen euro per jaar in de periode 2009-2012). Gros-

so modo kan worden gesteld dat dit overeenkomt met het volume aan saneringsbijdragen dat de gemeenten tijdens die jaren ontvingen (tussen 100 en 120 miljoen euro per jaar). Ook de rioolbeheerders gebruiken een deel van deze saneringsbijdragen voor investeringen. Daarenboven zorgen de voorziene regionale subsidies van 100 tot 110 miljoen euro per jaar ervoor dat voor gemeenten en rioolbeheerders samen tot zo'n 240 miljoen per jaar aan rioleringsinvesteringen kan worden gesubsidieerd.

De meerjarenplanning 2014-2019 was voor de gemeenten een eerste, soms zware, lange-termijn oefening als vertrekpunt voor de BBC. Met een uitgavengroei die onder controle moet blijven en het becijferen van de financiële draagkracht (autofinancieringsmarge) zullen gemeenten hun investeringen onder meer financieren met de beschikbare eigen middelen. Een eerste beeld van de totale investeringscijfers voor de lange termijn tot 2019 geeft aan

middelen. Een eerste beeld van de totale investeringscijfers voor de lange termijn tot 2019 geeft aan dat er tijdens de lopende bestuursperiode minstens 5% minder investeringen zullen zijn. Voor wegenwerken en rioleringswerken blijven de uitgaven min of meer op het niveau van de voorbije periode.

De gemeenten plannen investeringen voor wegenwerken die lichtjes toenemen en niet veel krimpen tijdens de bestuursperiode. De gemeentelijke investeringen voor riolering blijven op hetzelfde niveau als ervoor.

ASSET MANAGEMENT & DE UITDAGINGEN VOOR GEMEENTEN

Danny Verhulst, voorzitter van werkgroep 7 gaf een toelichting rond asset management voor gemeenten. Asset Management is geen vorm van boekhouding, is geen modern onderhoud of kwaliteitsmanagement maar heeft wel te maken met strategie en doelstelling, met risico's, met fysieke bedrijfsmiddelen, met levenscyclus en met een bewustwording. Asset management helpt de doelstellingen te realiseren door:

1. De juiste problemen op te lossen
2. De oplossing te kiezen die het beste bij de doelstellingen van de organisatie aansluit
3. Te sturen op volledige en juiste uitvoering van de plannen
4. Praktijkervaring mee te nemen in de plan- en visievorming

VLARIO heeft een samenwerkingsverband met IKT (instituut voor ondergrondse infrastructuur), waarbij ze afgelopen jaar in een internationale Webinar rond asset management hebben gewerkt.

In februari is er vervolgens een VLARIO - workshop doorgegaan voor rioolbeheerders en studiebureaus, waarbij gefocust werd op de van toepassing zijnde normen en richtlijnen, de visie en de te volgen strategie in Vlaanderen.

De volgende stap is de organisatie van een Pre-assessment workshop voor gemeenten op 5 juni 2014. Bedoeling is na te gaan waar u zich als gemeente nu bevindt en wat de doelstelling is op lange termijn.

Ter voorbereiding ontvangen de gemeenten/asset owners voorafgaandelijk een vragenlijst.

VADEMECUM AFKOPPELEN VAN HEMELWATER GROTE PROJECTEN BESCHIKBAAR.

Om ook voor bedrijven en niet-residentiële gebouwen (grote projecten) duidelijkheid te scheppen over het afkoppelingsverhaal en de link met de milieuvergunning te leggen, werd een VADEMECUM afkoppelen hemelwater GROTE PROJECTEN uitgegeven.

Een gedrukte versie kan besteld worden via www.vlario.be/dossiers/hemelwater voor de prijs van 10 EUR (excl. BTW) of u kan het VADEMECUM online raadplegen.

50 AFKOPPELINGSADVISEURS MET SUCCES OPLEIDING "GROTE PROJECTEN" DOORLOPEN

Aansluitend aan de publicatie VADEMECUM grote projecten, werd door VLARIO ook een opleiding "Afkoppelingsadviseur grote projecten" ingericht. De cursisten die de opleiding met succes volgden kunnen u een attest "Afkoppelingsadviseur grote projecten" voorleggen.

De focus lag hierbij op de verplichtingen rond afvalwater en hemelwater in de milieuvergunning en cases van grote projecten.

VLARIO-DAG 2014 VLARIO ALS KENNISCENTRUM

Na de pauze werd voor de deelnemers die kozen voor het blok “VLARIO als kenniscentrum”, verder ingegaan op de realisaties van de werkgroepen van VLARIO, warmte-recuperatie uit de gemeentelijke riolering en op de klimaatveranderingen met het hemelwaterplan als een van de vele oplossingen.

De verschillende werkgroepen van VLARIO, waar overleg en kennisuitwisseling met alle belanghebbende spelers in de markt plaatsvindt, hebben het afgelopen jaar opnieuw verschillende zaken kunnen realiseren.

In verschillende werkgroepen werd een belangrijke bijdrage geleverd aan het standaardbestek 250. In werkgroep 5 wordt daarnaast aan oplossingen gewerkt rond vervalputten en het voorkomen van verstoppingen en regelsystemen voor rijwegdeksels om rammelende deksels te voorkomen. Er wordt ook volop gewerkt aan een kwaliteitslabel voor aannemers. In werkgroep 6 werd afgelopen jaar ingezet op studie naar infiltratiewerking van infiltratiebekkens en

dit zal komend jaar nog aangevuld worden met een studie op ondergrondse infiltratiebekkens door OCW.

In de werkgroepen wordt steeds rond een bepaald project gewerkt naar aanleiding van vragen in de werkgroepen, op studiedagen, via leden, ... Zo werd onder andere een informatief document rond voorbehandelingsinstallaties opgesteld (www.vlario.be/dossiers/voorbehandelingsinstallaties), werd een VADEMECUM voor grote projecten opgemaakt en werd de KATERN Hemelwater vernieuwd. Er werd ook een deelwerkgroep rond geur en riolering opgericht om concrete richtlijnen op te stellen voor het voorkomen of minimaliseren van geur door een goed ontwerp, goede aanleg en goed beheer van de riolering.

Er werden afgelopen jaar ook 3 masterproeven opgestart in samenwerking met UHasselt, ondersteund en begeleid door de werkgroepen van VLARIO. De eerste masterproef handelt over straatkolken: “Hoe en in welke situatie kan men een optimale werking van een kolk verkrijgen?”. In een tweede masterproef rond bronbemaling zal enerzijds het aspect

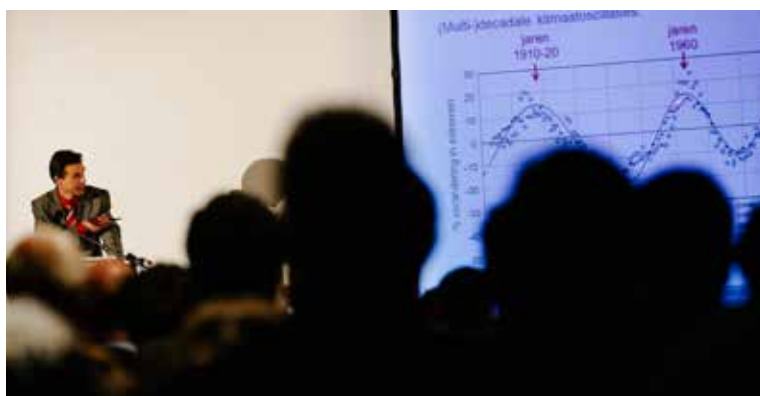
rond waterinsijpeling in kelders en het verband met bronbemaling uitgewerkt worden en anderzijds de afvoermogelijkheden van bemalingswater in stedelijk gebied. In de derde masterproef ten slotte wordt onderzoek gedaan naar de meerwaarde van zwavelbeton voor de rioleringssector.

Door Wendy Francken, Directeur van VLARIO, werd vervolgens een stand van zaken gegeven van het project warmte-recuperatie uit gemeentelijke riolering. Het gaat om een project opgestart in een Europees samenwerkingsverband INNERS (INNovative Energy Recovery Strategies), waarvan momenteel het laatste jaar lopende is. VLARIO heeft reeds een uitgebreide juridische screening gedaan naar de voorwaarden waaronder warm water uit een gemeentelijke riool kan gebruikt worden als alternatieve warmtebron.

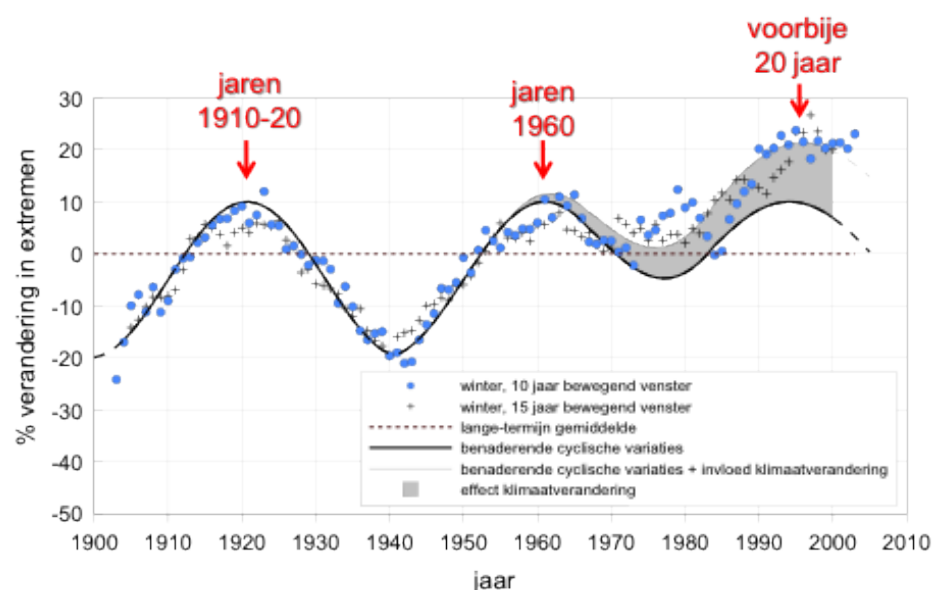
Afgelopen jaar werd ook het technische luik volledig uitgewerkt voor een woonblok van Dijledal in Leuven. Hierbij wordt restwarmte uit rioolwater via een warmtewisselaar gevaloriseerd voor gebruik in het centraal verwarmingssysteem van de woonblok.

Op 17 juni worden de verschillende projecten van Inners in Leuven voorgesteld, met een bezoek aan het project van Leuven.

Patrick Willems, professor aan de KULeuven, afdeling hydraulica, schetste ons een beeld van de klimaatverandering en hoe we daarmee kunnen omgaan in het rioleringsbeheer. In het nieuw VN-klimaatrapport is opgenomen dat ons land tegen 2100 af te rekenen krijgt met zware overstromingen.

Deze klimaatveranderingen zijn nu reeds merkbaar. Dankzij de unieke meetreeks van Ukkel (neerslagmeting om de 10 minuten sinds 1898), kan er een volledige tijdreeks van neerslagextremen worden uitgezet. Uit deze reeksen blijkt dat er duidelijk klimaatoscillaties aanwezig zijn en dat in de laatste 20 jaar in de winterperiode nog meer extreme buien voorkomen dan de oscillatiepieken van 1910-1920 en de oscillatiepiek van 1960. Deze hogere oscillatiepiek van de laatste 20 jaar kan toegeschreven worden aan de “klimaatverandering”. Met deze nieuwe kennis werden nieuwe ontwerp buien (IDF-relaties) ontwikkeld (Willems, 2011) en opgenomen in de code van goede praktijk van augustus 2012.

Met deze kennis worden ook toekomstige klimaatscenario's uitgetekend. Zo zijn er hoog-, midden- en laagklimaatscenario's.

Met deze scenario's dient voorzichtig omgesprongen te worden, de scenario's zijn steeds indicatief en nooit exact. De boodschap is echter wel dat rioleringen flexibele en duurzame oplossingen nodig hebben. Die oplossingen moeten effectief zijn voor elk klimaatscenario.

De oplossingen moeten dus rekening houden met de mogelijke noodzaak tot toekomstige aanpassing.

Parallel aan de klimaatverandering is er een toenemende urbanisatie. In 1976 was 3 tot 4% van Vlaanderen en Brussel verhard, in 2000 was dit reeds 9 tot 10% en als dit aan hetzelfde tempo verder gaat zou tegen 2050 20% van Vlaanderen en Brussel verhard zijn. Deze verharding heeft dezelfde gevolgen als de klimaatverandering en leidt tot extremen, tot overstromingen en verdroging.

Omwille van klimaatverandering en toenemende urbanisatie is het dus noodzakelijk werk te maken van een duurzaam stedelijk waterbeheer met bronmaatregelen voor hemelwater, meer lokale opwaartse berging en infiltratie, ... en bij onvermijdbare overstromingen de gevolgen verminderen en werk maken van waarschuwing (overstromingsvoorspelling). Hierbij is een toenemende rol weggelegd voor lokale overheden en gemeenschappen. Een mooi voorbeeld is het Benthemplein in Rotterdam, waar men de lokale bevolking mee betrokken heeft bij het ontwerp van het waterplein. Ook het hemelwaterplan maakt deel uit van dit duurzaam stedelijk waterbeheer.

Tot slot heeft Geert Du Pont als afgevaardigde van de studiebureaus de noodzaak van het hemelwaterplan toegelicht. De opmaak van het basishemelwaterplan voor gemeenten bestaat uit verschillende stappen, namelijk het opmaken van een basisplan, opmaken van de inventaris, uitwerken van een visie met prioritering van de deelzones en voorstellen van oplossingen, waarbij uiteindelijk de mogelijke oplossingen op kaart gezet worden.

In een tweede fase gaat men in een detailplan de oplossingen van het basisplan uitwerken. De methodologie is te raadplegen op de website integraalwaterbeleid (www.integraalwaterbeleid.be/nl/publicaties/methodiek-voor-het-opmaken-van-een-hemelwaterplan/)

Er wordt ook aangegeven waarom een gemeente in hemelsnaam een hemelwaterplan zou moeten opstellen. Eerst en vooral is het belangrijk een kader te hebben waarin alle toekomstige renovaties of nieuwe investeringen passen. Ten tweede om er zeker van te zijn dat je geen toekomstige projecten hypothekeert en ten derde om er zeker van te zijn dat elke euro die vandaag gespendeerd wordt, ook binnen 20 jaar nog steeds een zinvolle investering blijkt. Dit wordt toegelicht aan tal van voorbeelden uit de praktijk waarbij het belang van de integratie in de omgeving wordt benadrukt.

De volledige presentaties zijn terug te vinden op het ledengedeelte van de website www.vlario.be.

Tijdens de VLARIO-dag vond in het luik VLARIO als overlegplatform het grote waterdebat plaats tussen Tinne Rombouts (CD&V), Bart Martens (sp.a), Wilfried Vandaele (N-VA) en Hermes Sanctorum (Groen). Het debat draaide rond twee grote vragen: de aanpak van de klimaatverandering en urbanisatie en het halen van de Europese waterdeadline.

KLIMAATVERANDERING EN URBANISATIE

De klimaatverandering opvangen gebeurt volgens Sanctorum het beste door middel van een driestappenplan: water opvangen, bergen en dan pas afvoeren. “Maar ik weet dat dat soms te traag gaat.

De grote uitdaging is om die doelstelling in de praktijk om te zetten.” Over de tweede uitdaging, verharding door verstedelijking, verschillen de politici van mening. “Nu al is 20% van onze oppervlakte verhard. Als dat zo doorgaat, zitten we tegen 2040 aan het dubbele. We moeten focussen op inbreiding”, meent Vandaele. Martens stelt dan weer voor om te focussen op hemelwaterplannen. “Het is niet erg dat een straat overstroomt, zolang het water de huizen niet binnendringt.”

EUROPESE WATERDEADLINE

Om het oppervlaktewater tegen 2027 volledig schoon te krijgen, pleit Vandaele voor efficiëntere en goedkopere werken. “Veel rioolbeheerders gebruiken nog eigen regels. Ze vragen een hellingsgraad van 10% in plaats van 5% of eisen 1,5 meter aarde boven de leidingen. Dat is een last voor de aannemer.” Rombouts vindt de Code van goede praktijk al een stap in de goede richting. “Voor schoon water in 2015 was 2 miljard euro per jaar nodig. Dat was niet realistisch.”

Samenvattend kunnen wij stellen dat de saneringsbijdrage uitsluitend voor rioleringen gebruikt moet worden. Hieromtrent is er vrijdag 4 april een omzendbrief in het Belgisch Staatsblad verschenen – deze is raadpleegbaar via www.vlario.be

Over het invoeren van een vermijdbare hemelwaterheffing waren alle afgevaardigden het eens. Deze heffing moet er komen, wel was er nog discussie over het al dan niet toepasbaar stellen voor alle oppervlakken of enkel de grote verharde oppervlakken. In ieder geval moet deze heffing vermijdbaar blijven.

VLARIO en de sector is zich bewust van de theorie, maar hoe brengen wij dat in de praktijk? Dit is erg onduidelijk en zeer algemeen door onder meer gebrek aan kennis van de sector. Er kan veel worden opgelost op gemeentelijk niveau, al dan niet met sterkere en grotere gemeenten. Aan de andere kant werd een open vraag gesteld om toch het huidig niveau met meer daadkracht en duidelijker verplichtingen te laten werken en dit misschien via samenwerking? Het was een open vraag waar er op dit moment geen duidelijk antwoord werd geformuleerd, maar een aandachtspunt binnen de werkgroepen van VLARIO.

Een volgende conclusie was dat de juiste prioriteiten moeten gesteld worden aangezien de opgave groter is dan de huidige beschikbare middelen. Daartoe moet alles beter in beeld worden gebracht, zodat een betere afweging mogelijk is. Alle partijen waren het er roerend over eens dat er zekerheid moet komen over de gemeentelijke subsidiëring want dit zou een hefboomeffect kunnen creëren alsook een versnelling in de uitvoering. Alleen ontbrak het aan concrete voorstellen tijdens het debat. Ook hier zien wij met VLARIO een uitdaging voor Werkgroep 1 – Beleid en financiering. Een volgend item van het debat handelde over de noodzakelijkheid van een goede en efficiënte controle. De noodzaak, maar ook de meerwaarde

van zulke controle werd in het VLARIO-memorandum duidelijk geschetst. Tijdens het debat waren de visies over deze efficiënte controle niet duidelijk en wil VLARIO graag als klankbord optreden om de stem vanuit de praktijk te kunnen geven. Als laatste punt van dit debat hebben de deelnemers zich gebogen over de vraag ‘kunnen wij efficiënter en goedkoper bouwen?’, met andere woorden, moet telkens ook de bovenbouw tegelijk zwaar worden vernieuwd of kan men zich tevreden stellen met het herstel van de bestaande toestand? Dit laatste is één van de aanbevelingen vanuit het paradigma.

Voor VLARIO kunnen wij nu binnen de raad van bestuur, adviesraad en werkgroepen bespreken hoe wij ons memorandum en het paradigma met dit debat nog verder inkleuren, hoe en waar wij opbouwend actief moeten worden naar de politieke partijen - nog voor de verkiezingen, tijdens de regeringsonderhandelingen en na de vorming van de nieuwe regering. Tegelijk zullen wij intern moeten overwegen waar wij onze inzichten nog moeten verfijnen, strategisch verduidelijken en/of bijkomende informatie halen uit het buitenland. Dit gesprek zal ik op de volgende agenda's telkens opnemen.

Wendy Francken

AGENDA

- 10 JUNI **STUDIENAMIDDAG HEMELWATER - BRUGGE**
- 12 JUNI **STUDIENAMIDDAG HEMELWATER - LEUVEN**
- 17 JUNI **STUDIEDAG ENERGIEPROJECT VLARIO IKV INNERS - LEUVEN**

Verantwoordelijke uitgever
Wendy Francken

VLARIO vzw
De Schom 124, 3600 Genk

Telefoon: 03/827.51.30 Fax: 03/289.01.40

info@vlario.be

www.vlario.be